

PAPER TERM - 2

CLASS - +2

SUBJECT - SANSKRIT

Time : 3 hours

M.M. : 50

- परीक्षा निर्देशाः- अस्मिन् प्रश्न पत्रे चत्वारः खण्डाः सन्ति।
- सर्वे प्रश्नः अनिवार्यः सन्ति।
- प्रत्येक प्रश्न के अंक उसके सामने दिए गए हैं।

खण्ड-क

अपठितांश अवबोधनम्

1. अधोलिखितं गद्यांश पठित्वा तदाधारितानां प्रश्नानामुत्तराणि लिखतः-

परोपकारशीलाः लोकाः विश्वस्य मंगलाय प्रयतन्ते। ते पतितानां रक्षायै घोरतरं कष्टं सहन्ते। दानशीलः कर्णः प्रतिदिनं सुवर्णं वितरति स्म। शिविः कोपतस्य प्राप्यान् रक्षितुं निजमांसम् अयच्छत्। दधीचिः देवानां रक्षायै निज शरीरस्य अस्थीनि ददौ। ईसामसीहः लोकानां उपकाराय निजप्राणान् अयच्छत्। महात्मागांधी लोकानां हिताय गोलिकानां लक्ष्यः अभवत्।

प्रश्नाः-

क) एकपदेन उत्तरतः-

1. कः प्रतिदिनं सुवर्णं वित्ता स्म?

ख) पूर्णवाक्येन उत्तरतः-

2. दधीचिः किम् अकरोत्?

3. 'अभवत्' इति पदे प्रकृति परिचयः देय।

4. 'निजप्राणान्' इति पदे का विभक्तिः।

या

अस्य गद्यांशस्य शीर्षकं लिखत।

4x1=4

2. अधोलिखितं अनुच्छेदं पठित्वा तदाधारितानां प्रश्नानामुत्तराणि लिखतः-

भगवान् श्रीकृष्णः अर्जुनमुपादिशति-यथा नरः जीर्णानि वासांसि विहाय अपराणि नवानि गृह्णाति तथा देही जर्णानि शरीराणि विहाय अन्यानि नवानि संयाति। जातस्य मृत्युः ध्रुवः मृतस्य च जन्म ध्रुवम्। तस्मात् त्वम् अपरिहार्यै अर्थे शोचितुम् नार्हसि अथ चेत् त्वम् इमं धर्म-संग्रामं न करिष्यसि ततः स्वधर्मं कीर्तिं च हित्वा एवं पापमवाप्स्यसि। अन्यच्च लोकाः ते अकीर्तिं कथयिष्यन्ति, अकीर्तिः च मरणात् अतिरिच्यते हतो वा स्वर्गं प्राप्स्यसि जित्वा वा महिं भोक्ष्यसे तस्मात् हे कौन्तेय त्वं युद्धाय कृतनिश्चयः उत्तिष्ठ।

प्रश्नाः-

अ) एकपदेन उत्तरतः-

- (क) हतः कौन्तेयः कं प्राप्स्यति?
(ख) जित्वा कौन्तेयः कामं भोक्ष्यसे ?

ब) पूर्णवाक्येन उत्तरतः-

- (ग) देही केन प्रकारेण अन्यानि नवानि शरीराणि गृह्णाति?
(घ) विहाय अत्र पदे कः उपसर्गः कश्च प्रत्ययः?
(ङ) जन्म इति पदस्य किं विलोमपदं प्रयुक्तम्?

या

- (च) अस्य अनुच्छेदस्य उचितम् शीर्षकम् लिखत।

5x1=5

खण्ड-ख (रचनात्मक कार्यम्)

3. अधोलिखितं संकेतपदानि आधृत्य अनुच्छेद लिखत:-

प्रातः काले, सूर्योदयः, सागरतटम्, जलपोताः, शंखादीन्, बहवः, जनाः,
भोजनपदार्थानां, विक्रेतारः, उष्ट्रयानम्।

या

अधोलिखित विषयोपरि अनुच्छेद लिखत:-

मम दिनचर्या 1x4=4

खण्ड-ग (पठित अवबोधनम्)

4. अधोलिखितं गद्यांश पठित्वा तदाधारितानां प्रश्नानामुत्तराणि लिखत:- 4x1=4

सप्तपर्वतान् सप्त कुलाचलान् वदन्ति। तेषां पर्वतानां नामान्येतानि-
प्रथमः सुमेरूर्मुख्ये, द्वितीयः हिमवान्, तृतीयो हेमकूटः, चतुर्थो निषधः,
एते सुमेरोरुत्तरतः। माल्यवान् पूर्वस्यां गन्धमादनः पश्चिमायां कैलाशश्च
मर्यादा पर्वतेभ्योऽतिरिक्तः।

क) एकपदेन उत्तरत:-

1. सप्तकुलाचलान् कान् वदन्ति?

ख) पूर्णवाक्येन उत्तरत:-

2. सप्तपर्वतानां नामानि लिखत।

3. द्वितीयः पर्वतः कः अस्ति?

4. 'गिरीणाम्' इति पदस्य स्थाने किं पदं प्रयुक्तम्?

अथवा

'दक्षिणतः' इति पदस्य किं विलोम पदं प्रयुक्तम्?

5. अधोलिखितं पद्यांश पठित्वा तदाधारितानां प्रश्नानामुत्तराणि लिखत:- 4x1=4

सहसा विदधीत न क्रियामविवेकः परमापदां पदम्।

वृणुते हि विमृश्यकारिणं गुणलुब्धा स्वयमेव सम्पदः॥

क) एकपदेन उत्तरत:-

1. मानवः क्रियाम् कदा न विदधीत?

ख) पूर्णवाक्येन उत्तरत:-

2. मानवः किं न विदधीत?

3. विवेकः इति पदस्य अत्र किं विलोमपदं प्रयुक्तम्?

4. कुर्यात् इति पदस्य किम् पर्याय प्रयुक्तम्?

या

गुणलुब्धा स्वयमेव सम्पदः इत्यत्र कः विशेषणं पदम्?

6. क्योः द्वयोः भावार्थं स्पष्टी कुरुत:-

1. क्षीयन्ते खलु भूषणानि सततं वाग्यभूषणं भूषणम्।

2. कार्यं वा साधयेयम् देहं वा पातयेयम्।

3. उपभोक्तृणामपि अभियोगो नास्ति विभागस्य विपक्षे। 2x2=4

7. (क) 'विष्णु शर्मा' अथवा 'कालिदासस्योपरि' हिन्दी भाषायां संक्षिप्त परिचय लिखत।

(ख) 'उद्भिज्ज-परिषद्' अथवा 'किन्तोः कुटिलता' पाठस्य सारं हिन्दी भाषायां लिखत। 2½ x 2½=5

8. वस्तुनिष्ठ प्रश्न: निम्नलिखित प्रत्येक प्रश्न 1 अंक का है, उसके चार विकल्प दिए जा रहे हैं, जिनमें से केवल एक सही है, इनमें से सही विकल्प लिखिए:-

1. सन्मित्रं कस्मात् निवारयति?

- (क) धर्मात् (ख) पापात्
(ग) ज्ञानात् (घ) धनात्

2. अपण्डितानां विभूषणं किम्?

- (क) मौनम् (ख) आचरणम्
(ग) ज्ञानम् (घ) धनम्

3. 'शिवराजविजयस्य' रचयिता कः अस्ति?

- (क) बाणभट्ट (ख) माघः
(ग) श्री हर्षः (घ) अम्बिकादत्तव्यासः

4. श्री नायारः कुत्र गमनाय इच्छानं प्रकटितवान्।

- (क) तमिलनाडुः (ख) केरलः
(ग) हिमालयः (घ) अरूणाचलः

5. पृथिव्याः कति भेदाः सन्ति?

- (क) सप्त (ख) अष्ट
(ग) षट् (घ) पञ्च

6. दधिसमुद्रः कस्य द्वीपस्यावरकः?

- (क) शाकद्धीपस्य (ख) प्लक्षद्धीपस्य
(ग) पुष्करद्धीपस्य (घ) क्रौञ्चद्धीपस्य

7. उद्भिज्ज परिषद् इति पाठस्य लेखकः कः अस्ति?

- (क) श्रीहृषीकेश भट्टाचार्यः (ख) भवभूतिः
(ग) कालिदासः (घ) न कोऽपि

8. श्रीनायारः स्वल्पभाषी आसीत्। (रेखांकित कथनानि आश्रित्य प्रश्ननिर्माणं कुरुत)

- (क) कः (ख) केषु
(ग) का (घ) कस्य

9. मनुष्याणां हिंसावृत्तिः निरवधिः। (रेखांकित कथनानि आश्रित्य प्रश्ननिर्माणं कुरुत)

10. 'अश्वत्थ' शब्दस्य कः अर्थः?

- (क) पीपल का वृक्ष (ख) आम का वृक्ष
(ग) कमल का फूल (घ) कोई नहीं

11. 'उद्भिज्ज' शब्दस्य कः अर्थः?

- (क) वनस्पति (ख) खेती
(ग) फूल (घ) न कोऽपि

12. यद्यपि .....नीरज-राजितं नीरम् अस्ति, (तथापि ..... मानसं ..... विना न रमते। (अन्वयः कुरुत)

- (क) सर्वत्र, मरालस्य, मानसं
(ख) मानसं, सर्वत्र, मरालस्य
(ग) नीरज, मरालस्य, मानसं
(घ) राजितं, मरालस्य, मानसं

13. ....विद्धीत न क्रियाम्। (रिक्त स्थानं पूरयत)

- (क) मध्याह्ने (ख) सहसा
(ग) सायम् (घ) प्रातः

14. सप्त ..... सप्तकुलाचलान् वदन्ति। (रिक्त स्थानं पूरयत)

- (क) पर्वतान् (ख) समुद्रान्
(ग) हिमालयान् (घ) ऋषीन् 13x1=13

खण्ड-घ

छन्द परिचयः

9. (क) क्योः द्वयोः छन्दसो लक्षणम् उदाहरणं संगति सहितं

लिखितः-

अनुष्टुप, वंशस्य, वसन्ततिलका।

2x2½=5

(ख) बहुविकल्पीय प्रश्नाः-

1. कस्मिन् गणे सर्वे वर्णाः लघवः भवन्ति।

- (क) मगणे (ख) नगणे
(ग) भगणे (घ) न कोऽपि

2. 'यशोदा' इति पदेः कः गणः?

- (क) यगणः (ख) मगणः
(ग) तगणः (घ) जगणः

या

1. जतौ तु ..... जरौ। (रिक्त स्थानं पूरयत)

- (क) वंशस्य मुदीरितं (ख) तभजा
(ग) मालिनी (घ) उक्ता

2. .... मालिनी भोगिलौकैः। (रिक्त स्थानं पूरयत)

- (क) वंशस्य मुदीरितं (ख) ननमयययुतेयं
(ग) शार्दूलविक्रीडितम् (घ) न कोऽपि 2x1=2